



Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra slovanských jazyků a literatur
Oddělení ruského jazyka a literatury

Bakalářská práce

Těsný přístavek v odborné ruštině

(A Tight Apposition in Technical Russian)

Vypracovala: Dominika Fidlerová

Vedoucí práce: PhDr. Marta Vágnerová, Ph.D.

České Budějovice 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

.....

Dominika Fidlerová

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala PhDr. Martě Vágnerové, Ph.D. za odborné vedení, trpělivost a cenné rady při zpracování této práce.

Katedra slovanských jazyků a literatur
Oddělení ruského jazyka a literatury
Pedagogická fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Těsný přístavek v odborné ruštině

Předmětem této bakalářské práce je těsný přístavek v odborné ruštině. Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Cílem této práce je sestavení rusko-českého slovníčku těsných přístavků z jazyka ekonomické sféry. Teoretická část slouží jako uvedení do syntaxe a jako přehled o českém a ruském přístavku. V praktické části je představen samotný slovníček pojmů.

Klíčová slova: skladba, syntax, apozice, přístavek, slovníček

Vedoucí práce: PhDr. Marta Vágnerová, Ph.D.

Department of Slavic languages and literatures
Department of Russian language and literature
Faculty of Education, University of South Bohemia in České Budějovice

A Tight Apposition in Technical Russian

The subject of this thesis is the tight apposition in technical Russian. The thesis is divided into two parts – theoretical and practical. The purpose of this thesis is to compile a Russian-Czech dictionary of tight appositions oriented to the economical sphere. The theoretical part serves as an introduction into syntax and as a sum up of Czech and Russian apposition. The dictionary of the terms is enclosed in the practical part.

Key words: sentence structure, syntax, apposition, dictionary

Supervisor of the Bachelor thesis: PhDr. Marta Vágnerová, Ph.D.

Obsah

Úvod.....	7
1. Teoretická část	8
1.1. Stručná charakteristika syntaxe.....	8
1.2. Přístavek v českém jazyce.....	9
1.3. Přístavek v ruském jazyce.....	11
1.4. Volný přístavek.....	13
1.5. Těsný přístavek.....	14
1.6. Metody překladu.....	15
2. Praktická část	18
2.1. Rusko-český slovníček těsných přístavků.....	18
Závěr	27
Резюме.....	29
Seznam literatury a zdrojů	31

Úvod

Tématem této bakalářské práce je těsný přístavek v odborné ruštině. Toto téma jsem si vybrala na základě svého oboru a zájmu. Jelikož jsem studentkou filologického oboru, je pro mne toto téma velmi zajímavé právě z pohledu jazykovědného. Přístavek, a konkrétně těsný, není v českém jazyce tak používaný jako v ruštině. Je tedy zajímavé zkoumat právě toto odvětví syntaxe a zjišťovat rozdíly v naší řeči.

Práce je rozdělena na teoretickou část a praktickou část. V teoretické části bude krátce představena důležitá lingvistická disciplína – syntax. Budou ukázány její metodologické směry zpracování vět, následně budou představeny její větné pozice. Na to bude navázáno českým přístavkem. Bude nastíněn jeho význam a klasifikace. Následujícím bodem v teoretické části je představení přístavku ruského, jeho popis a rozdělení.

Praktická část si klade za cíl vypracování rusko-českého slovníčku přístavkových spojení. Na základě tohoto stanoveného cíle bylo třeba si určit oblast odborného jazyka, z něhož budou čerpána slovníková hesla. Vzhledem ke studovanému oboru, který se zabývá mezinárodním obchodem, byly vybrány pro tuto práci oblasti ekonomiky, účetnictví a financí.

V rámci vypracování tohoto slovníčku bylo prostudováno několik odborných učebnic a výkladových slovníků. Z daného materiálu byla následně excerpována ruská pojmenování, která obsahovala těsný přístavek. Na základě toho byl sestaven abecední seznam pojmenování, který byl následně za pomoci odborných slovníků, případně z vlastní zkušenosti přeložen. Ke konci práce bude poukázáno na problematiku překladu přístavků.

1. Teoretická část

1.1. Stručná charakteristika syntaxe

Dle M. Kyselého lze říci, že syntax „*zaujímá stěžejní postavení mezi jazykovědnými disciplínami gramatického systému jazyka, neboť umožňuje ohodnotit veškeré jazykové prostředky.*“ (Kyselá 1987: 3)

Co se týče metodologie zpracování české skladby věty, hovoříme o několika různých popisech. První popis české syntaxe se provádí na základě větněčlenské teorie, neboli jinými slovy povrchová syntax. V tomto případě je větný člen, jak uvádí O. Uličný (2013), chápán jako relace složená z různých kombinací relací závislostních. Větný člen je tedy definován na základě výrazových a povrchově sémantických vlastností a relací slovních tvarů ve větě.

Druhou možností zpracování skladby věty je popis české věty na základě valenční teorie. V tomto případě se větná skladba opírá o skutečnost, že se u sloves očekává jisté rozvíjení některým větným členem, aby se dala považovat za plně funkční. (Český-jazyk.cz, online)

Větné pozice, jinými slovy také větné členy, jsou stěžejními prvky větné stavby a mohou vytvářet skladební dvojice. Jak uvádí M. Hirschová (2013: 33), větné členy „*jsou především zavedena pojmenování pro jisté pozice (funkční místa) ve stavbě věty. Za větné členy nelze považovat spojky, částice, ani předložky i přesto, že se významně podílejí na formování věty. Vztažná zájmena mají sice podobnou úlohu jako spojky, na rozdíl od nich je za větné členy můžeme považovat.*“ Za zmínku také stojí tzv. opěrné výrazy, jejichž funkcí je především zaplnit pozici valenčního členu, která musí být obsazena, př.: *Hovořili jsme o tom, kdy tam pojedeme.*

Větné členy tedy můžeme rozdělit na členy základní a rozvíjející. Základními větnými členy jsou podmět a přísudek, které lze dále rozvíjet právě rozvíjejícími větnými členy. Mezi tyto členy patří přívlastek shodný a neshodný, předmět, příslovečné určení, doplněk a také přístavek, kterému je věnována tato bakalářská práce.

1.2. Přístavek v českém jazyce

Jak uvádí Z. Hlavsa, „*málokterému problému české skladby bylo v poslední době věnováno tolik pozornosti jako výkladu přístavku.*“ (online) Přístavek můžeme také nazvat podle jeho latinského názvu – apozice. V české lingvistické literatuře se můžeme setkat s několika odlišně rozdílnými chápáními apozice. Nejblíže tradici a školské koncepci se přiklání chápání, kterého se stále drží Bauer a Grepl (1980), a to, že je přístavek považován za druh shodného přívlastku.

V současné době se někteří spíše přiklání k definici, kdy princip spočívá v označení stejného pojmu dvěma různými pojmenováními. Tyto výrazy však nelze považovat za synonymní, protože jeden výraz bývá obecnější oproti druhému. Ve většině případů bývá základem přístavkového spojení podstatné jméno, pro příklad *Karel IV., Otec vlasti.*

Je také důležité uvést rozdíl mezi přístavkem a tzv. několikanásobným větným členem. Podle Akademické příručky českého jazyka (2014: 103-104) jsou několikanásobné větné členy spojeny přiřazováním a nelze u nich hovořit o vztahu totožnosti, tak jak je to u přístavku. Všechny větné členy mohou být několikanásobnými, včetně podmětu i přísudku.

Přístavek je možné charakterizovat z pravopisného hlediska či rozdělit podle významu. Z pravopisného hlediska můžeme rozdělit přístavek na:

- a) Volný (nerestriktivní), který pouze vysvětluje základní výraz. Ve větě stojí za základním výrazem a je oddělen čárkou, např. Albert Einstein, *teoretický fyzik*, je označován za největšího vědce 20. století.
- b) Těsný (restriktivní), který na rozdíl od volného zužuje význam základního výrazu a je nezbytný pro jednoznačné pochopení věty. Jasně tedy vymezuje dané podstatné jméno. V tomto případě se čárkami neodděluje, příkladem: *Hlavním městem Velké Británie Londýnem* protéká řeka Temže.

Rozlišení těchto dvou typů bývá velmi důležité z hlediska věcného. Velmi tedy záleží na interpunkci, z důvodu správného pochopení obsahu. (Ústav pro jazyk český AV ČR, online)

Podle významu, jak je uvedeno v Akademické příručce českého jazyka (2014: 104-106), se přístavek rozděluje na:

- a) Zařazující a hodnotící, který jistým způsobem řadí předcházející jméno do určité třídy a dodává mu odstín hodnocení. Př.: *Šér Chán, nejobávanější tvor džungle, Mauglího nenáviděl.* (Akademická příručka českého jazyka 2014: 104)
- b) Shrnující přístavek, který je podtypem přístavku z bodu a) a často bývá uvozen výrazy typu zkrátka, prostě, jednoduše apod. Př.: *Na náměstí se přihnali muži, ženy, děti, prostě celé městečko.* (Akademická příručka českého jazyka 2014: 104)
- c) Konkretizující přístavek, který upřesňuje předcházející spojení. Na rozdíl od předchozích typů nemá hodnotící zabarvení. V tomto případě jde řeč především o zpřesňující spojení následující po podstatném jménu, funkce a tituly, názvy kapitol, označení typu právnické osoby a jejich zkratky atp. Pokud přístavkové spojení následuje za vlastním jménem, označuje určitou funkci či titul, odděluje se přístavek čárkami. Př.: *Ing. Petr Novák, MBA, dosáhl v naší firmě mnoha úspěchů.* (Akademická příručka českého jazyka 2014: 104)
- d) Výčtový přístavek, jenž je podtypem konkretizujícího přístavku, je charakteristický výčty příkladů a složek. Tyto přístavky jsou uvozeny výrazy *například, jako zvláště, zejména, mimo jiné, tedy* apod. Př.: *Některé knihy, například *Kniha džunglí, Dobrodružství Toma Sawyera aj., jež jsme v mládí četli, se nám líbí dodnes.** (Akademická příručka českého jazyka 2014: 105)
- e) Vysvětlující přístavek, který upřesňuje a vysvětluje důležité okolnosti. Udává přesný či jiný název předcházejícího jména. Tyto přístavky bývají často uvozeny spojeními *tj., tzv., totiž, tedy, a to*. Př.: *Otakar Zach prodává dvě své největší*

firmy, a to Omeko a Jox, svému bývalému konkurentovi. Nemusí však být uvozeny vůbec, př.: *Vzala si ho bez lásky, z hamižnosti.* (Akademická příručka českého jazyka 2014: 105)

1.3. Přístavek v ruském jazyce

Jak uvádí J. A. Čumakova (2001), přístavek, jakožto člen apoziční konstrukce, je složitou syntaktickou strukturou. Tato složitost spočívá v nejednoznačném pochopení podstaty, rozsahu chápání a ve zvláštностech funkce přístavku.

Mnoho vědců spolu s A. A. Šachmatovem (2001) tvrdí, že přístavek je zvláštní formou přívlastku. Jakožto druh přístavku vyznačuje rysy řídicího slova a je závislý na určitém podstatném jménu. Na rozdíl od přívlastku, který je vyjádřen přídavným jménem, se přístavek vyjadřuje podstatným jménem, který se shoduje s daným slovem v pádě, rodě i čísle.

Pokud přístavek stojí za řídicím slovem, píše se mezi nimi spojovník, v opačném případě se neužívá.

Přístavek je považován za zvláštní druh přívlastku kvůli několika vlastnostem, a to:

1. z hlediska morfologického - kvůli těsnosti části řeči, která je vyjádřena podstatným jménem či zpodstatnělou částí řeči;
2. z hlediska syntaktického - buď podle druhu spojení s převládajícím slovem (spojení je provedeno na úrovni věty); nebo povahou vztahu, kdy související slova mají nezávislé gramatické kategorie, které se navzájem přizpůsobují.
3. z hlediska sémantického - současná nominace předmětu a jeho definice.

M. Kyselá (1987) poznamenává, že přístavek je častěji využíván v ruštině než v češtině a může:

- zahrnovat kvalitativní charakteristiku osoby či předmětu, př.: *ясная красавица весна, город-курорт*;
- poukazovat na druh zaměstnání, profese, sociální původ apod., př.: *его отец – врач, матрос – немец, старая графиня – мать Вронского*;
- určovat druhový koncept ve vztahu k řídicímu rodovému pojmu, př.: *ягода черники, цветок гвоздики*;
- upřesňovat vlastní jména, která slouží k upřesnění pojmenování obecných podstatných jmen. Jedná se o geografické názvy, literární zdroje, noviny, podniky apod., př.: *газета „Известия“, город Прага, Москва-река*. Pokud v geografických nazváních předchází přístavek řídicímu slovu город, гора, озеро a spojují se do uceleného vlastního jména, tak se určující slovo nesklouje – př.: *Китай-город, в Китай-городе; Ильмень-озеро, к Ильмень-озеру*.

K. Přívratská cituje názor M. Kubíka „*Při spojení dvou obecných jmen může být někdy obtížné určit, které ze jmen je přístavkem, v takových případech záleží pouze na úhlu pohledu mluvčího, tedy na tom, zda bude pro mluvčího jedno či druhé jméno základní nebo vedlejší charakteristikou, srov.: учитель-француз, инженер-немец*“ (Přívratská 2016: 6-7)

Dle A. A. Šachmatova (2001), přístavkem se vyjadřují tzv. apoziční vztahy, které vznikají mezi názvy substantiv a jevů, tedy mezi podstatnými jmény a také mezi zájmeny osobními a ukazovacími. Apoziční vztah, který je podmíněn tím, že název substance nebo jevu (podstatné jméno) může označovat nejen toho nebo jiného jedince, skupinu jedinců, ten nebo jiný jev, soubor těchto jevů, ale také vlastností náležící jedinci či jevu, a soubor těchto vlastností, a proto také rodové náležitosti substancí a jevů. Vzniká tedy závislost jednoho slova na druhém.

To znamená, že přístavek je to závislé slovo, kterým se ve formě podstatného jména vyznačuje kvalita nebo rodové známky řídicího slova. (Šachmatov 2001)

1.4. Volný přístavek

Jak je uvedeno v Příruční mluvnici pro Čechy, přístavek volný stojí za členem řídícím a od řídícího členu se v psaném projevu odděluje čárkou a v mluveném pauzou. Spolu s řídícím členem jsou připojeny za pomoci různých spojovacích výrazů, případně jsou připojeny beze spojky (1979: 280).

K. Přivratská (2016) poukazuje na fakt, že pokud stojí přístavek volný na konci věty, nevyjadřuje charakteristiku předmětu, ale jeho přesnější pojmenování a připojuje se pomocí pomlčky. Intonačně je zde přístavek vyslovován vyšším tónem oproti zbylé větě. Volný přístavek je charakteristický svou samostatností v oblasti rytmu a intonace.

Některé typy volně připojených přístavků mohou používat pomocná slova, jako jsou např. *особенно, в том числе, именно, то есть*. Je možné postavit je před přístavek a smysl věty to nezmění.

Pokud srovnáme použití volných přístavků v ruštině i češtině, zjistíme, že jsou si velmi podobné, ale je třeba zdůraznit, že v češtině nelze připojit druhé podstatné jméno volně, zatím co v ruštině ano. Používá se k tomu spojka *или*, v češtině *čili, neboli*. Příklad: *Лингвистика, или языковедение, является общественной наукой*. Lingvistika neboli jazykověda je společenskovědním oborem (Kubík 1983: 84-85).

Volný přístavek můžeme rozdělit na přístavek rozvitý a holý a pouze rozvitý. Tyto přístavky se připojují beze spojky. Další možnost jak připojit přístavek, je za pomoci spojky či jiného výrazu. V takovém případě se jedná o tzv. přístavek ztotožňovací, který se připojuje, jak již bylo řečeno pomocí spojky *или* (neboli, čili), případně *иначе* (jinak).

Pokud se přístavek připojuje, již zmíněným výrazem *то есть*, jedná se o přístavek vysvětlovací, který vysvětluje obsah řídícího slova.

Stojí za zmínku i další spojovací výrazy, např.: *например, как например, как, а именно, как-то*. Zmíněné výrazy slouží především k určování významu řídícího slova. Může být i několikanásobný, např.: *Мигрень может сочетаться с такими*

угрожающими жизни состояниями, как *ишемическая болезнь сердца, эпилепсия, церебральный инсульт* (Matějková 2015).

Výrazy *особенно* (zvláště), *именно* (zejména), *в особенности* (zvláště), *в том числе* (včetně) mohou sloužit k upřesnění obsahu řídicího slova. V tomto případě hovoříme o přístavku zužovacím.

Словом (zkrátka, slovem), *одним словом* lze jakožto pomocnými výrazy shrnujícího přístavku sesumírovat obsah několikanásobného členu. Po několikanásobném členu následuje pomlčka, dále spojovací výraz, čárka a přístavek.

1.5. Těsný přístavek

Jak již bylo řečeno, těsný přístavek se vyznačuje tím, že stojí za řídicím slovem, případně před ním. Na rozdíl od přístavku volného, se těsný přístavek neodděluje pauzou, např.: *старушка Земля, цар-убийца* (Russkaja gramatika, 1980).

Ve většině případů je přístavek těsně spojen s řídicím slovem pomocí spojovací čárky (дефис). Ne vždy je tomu tak. Přístavek může být postaven i před řídicí člen a v takovém případě se spojovací čárka nepoužívá, např.: *красавица весна*.

Oproti češtině utvoří přístavek v mnoha případech s řídicím členem jeden pojem, který se dále využívá k formování odborných termínů, např. *вагон-ресторан* (jidelní vůz), *инженер-строитель* (stavební inženýr). (Kyselová 1987)

Jak poznamenává K. Přívratská, v případě přístavkového spojení přístavku u obecného podstatného jména je „*přístavkové spojení tvořeno dvěma členy a přístavek poznáme podle toho, že jeho význam lze vyjádřit i přídavným jménem. V češtině, kde je pravidlem použití adjektivního přívlastku, mluvíme o přístavku pouze v případě jistého citového zabarvení.*“ (Přívratská 2016: 13) Jako příklad lze uvést např.: *город-курорт*, kde přístavek poznáme podle toho, že přístavek jde nahradit přídavným jménem *курортный* – lázeňský, v překladu tedy lázeňské město. V českém jazyce se takováto spojení objevují zřídka a spíše odpovídají shodnému přívlastku.

Těsný přístavek také vzniká spojením s vlastním jménem osobním. V takových případech označuje společenské postavení, příbuzenské vztahy, profesi, národnost apod. Tento typ se většinou nachází před řídicím slovem, např.: *брат Мирослав, инженер Климаков*. Můžeme však přístavek s řídicím slovem prohodit, čímž se mezi slova dostane spojovací čárka. K tomuto typu přístavku patří také vlastní jména a jména po otci. Považují se za přístavky k příjmení a spíše se připojují před něj, např.: *Александр Сергеевич Пушкин, Наташа Фёдоровна Финкина*.

Spojíme-li jméno obecné s vlastním jménem, řídicím slovem bude v tomto případě jméno obecné a přístavkem jméno vlastní. Hovoříme hlavně o zeměpisných názvech, názvech novin, časopisů a zvířat.

Jak již bylo zmíněno, těsný přístavek se, na rozdíl od češtiny, nejvíce používá pro vytváření odborných termínů. Mnoho přístavkových spojení nalezneme právníké, lékařské sféře, technologické i v ekonomické, které se práce dále věnuje v praktické části.

1.6. Metody překladu

S. Špačková ve své disertační práci (2016) uvádí, že existuje více možností překladu. Ve své práci poukazuje především na typologie metod překladu Jiřího Levého, D. I. Jermoloviče, a vychází také z metodické příručky Svazu ruských překladatelů. Na základě této příručky Špačková vytvořila výčet možných metod. První metodou je metoda přímého grafického přenosu, kdy je jméno „*v překladovém textu napsáno pomocí takového znakového systému, v jakém se vyskytuje v originálu textu*“ (Špačková 2016: 29).

Další možnou metodou je metoda explikace, v níž se jména obohacují o kategorii předmětnou, která jasně vyjadřuje význam vlastního jména. Metoda transkripce se provádí na základě náležitě vybraných znaků na základě zvukové podobnosti. K transkripci lze přidat i transliteraci, která se snaží o přiblížení grafických jednotek cílového jazyka s výchozím jazykem.

Pokud připojíme k základu cizího vlastního jména morfologické prvky cílového jazyka, hovoříme o metodě adaptační, př. *улицы Сумская* – *ulice Sumská*. Významnou metodou je také metoda kalkování, která se „*používá tehdy, když vlastní jméno obsahuje nebo je složeno ze jmen obecných; kalkování spočívá ve vytvoření analogického vlastního jména, které se s výchozím vlastním jménem shoduje strukturálně, lexikálně i sémanticky*“ (Špačková 2016: 29).

Jak S. Špačková poznamenává dále, „*podle Jermolovičova přístupu je pro vytvoření typologie překladových ekvivalentů potřeba nejdříve určit principy shody, na jejichž základě má být cílový text vystavěn, a potom teprve stanovit metody, které k této shodě povedou.*“ (Špačková 2016: 30) Po zvolení daného principu přichází na řadu metoda vedoucí ke shodě, která je způsobem uskutečnění vybraného principu.

V takovém případě rozlišuje S. Špačková (2016: 31) principy překladu zaměřené na:

a) Formu

- Princip zachování grafické podoby originálu – přímý grafický přenos (transplantace)
 - Princip překladu na základě zvukové podobnosti – transkripce
 - Princip překladu na základě grafické podobnosti – transliterace
- V této formě se tedy rozhoduje mezi fonetickým či grafickým principem.

b) Systém

- Princip libozvučení – metoda eufonického přizpůsobení cílovému jazyku (jedná se o záměny jednotlivých hlásek či celých jmen)
- Princip zachování totožnosti vlastního jména – metoda omezení variatnosti VJ
- Princip přizpůsobení vlastního jména gramatickému systému přijímacího jazyka – metoda sémantické explikace, adaptace
- Princip zachování národní a jazykové příslušnosti
- Princip využití onymických zdrojů přijímacího jazyka
- Princip zachování historické tradice – využití tradičního pojmenování

c) Obsah

- Principy přenosu zaměřené na denonát – metoda sémantické explikace, onymické záměny
- Princip zohledňující vnitřní formu a význam vlastního jména – kalkování.

Pokud se řeší dilema mezi zachováním vnitřní formy či významu, většinou se rozhoduje mezi kalkováním a substitucí.

*„Kalk má tu výhodu, že při jeho použití bude snazší zpětná rekonstrukce původního názvu, a tudíž bude alespoň zčásti zachována identifikační funkce vlastního jména. Nevýhoda je ta, že doslovně přeloženému názvu nemusí cílové publikum porozumět. Pokud by ruské proprium Миграционная служба bylo přeloženo jako *Migrační služba či *Migrační úřad, jen stěží někdo pochopí, že se ve skutečnosti jedná o Cizineckou policii. Se substitucí je ovšem potřeba nakládat velmi opatrně. Například názvy listin jako je ruský Амвемсам není vhodné přizpůsobovat cílovému jazyku, ale překládat opisem.“ (Špačková 2016: 78-79)*

2. Praktická část

Praktická část této práce je zaměřena na vytvoření rusko-českého slovníčku těsných přístavků. Ještě před vytvářením samotného slovníčku bylo třeba určit si dané oblasti, tedy na co bude slovníček zaměřen. Pro tuto práci byla vybrána oblast především oblast ekonomická, ale vzhledem k tomu, že je s ekonomikou těsně spjaté např. účetnictví a finančnictví, byly tyto oblasti přidány k oblasti ekonomické.

Po ujasnění si oblastí odborného jazyka, které byly zkoumány z hlediska využití těsného přístavku, bylo třeba najít a prostudovat danou literaturu k výzkumu, tzn. odborné slovníky, příručky či učebnice. Na základě toho byly z těchto materiálů vyexcerpovány odborné termíny, které jsou vyjádřeny těsnými přístavky.

Po vytvoření abecedního seznamu byly dané termíny překládány do českého jazyka. Ve většině případů se těsný přístavek v ruštině překládá do češtiny shodným přívlastkem. Pro některá slovníková hesla byl použit anglický ekvivalent vzhledem k tomu, že se v českém jazyce také používá právě anglické pojmenování. U mnoha termínů byl zvolen překlad metodou kalkování.

U některých spojení bylo třeba pátrat do hloubky a největšími pomocníky byly anglické termíny, neboť v českém jazyce bylo velmi těžké najít shodující se termín. Výrazy se mnohdy v českém jazyce ani nepoužívají.

2.1. Rusko-český slovníček těsných přístavků

A

автомат-кассир	bankomat
агент-банк	bankovní agentura
агент-делькредере	agent delkredere
агент-оптовик	velkoobchodní agent
акт-извещение	notifikační zpráva

акции-двойники	twin akcie
акции-дивиденды	dividendové akcie
альфа-разнообразие	alfa diverzita
арт-директор	výtvarný ředitel, umělecký ředitel
Б	
бай-бэк	zpětný odkup
баланс-экстерн	vnější rovnováha
банк-акцептант	akceptační banka
банк-гарант	ručící banka
банк-депозитарий	depozitní banka
банк-корреспондент	korespondenční banka
банк-мост	bridge bank, překlenovací instituce
банк-нерезидент	nerezidentní banka
банк-ремитент	remitentní banka
банк-участник	členská banka
банк-эквайрер	zúčtovací banka
банк-эмитент	banka vydávající platební karty
баскет-метод	in-basket metoda
бербоут-чартер	dohoda o pronájmu lodě bez posádky
бета-коэффициент	koeficient beta
бета-разнообразие	beta diverzita
бета-тестирование	beta testování softwaru
биддинг-синдикат	syndikace nabídek
бизнес-бюллетень	obchodní bulletin
бизнес-график	graf zobrazující ekonomický chod firmy
бизнес-единица	obchodní jednotka
бизнес-идея	podnikatelský nápad
бизнес-инкубатор	podnikatelský inkubátor
бизнес-карта	1. plastová vizitka

бизнес-класс
бизнес-консультирование
бизнес-моделирование
бизнес-операция
бизнес-план
бизнес-портфель
бизнес-проект
бизнес-процесс
бизнес-сделка
бизнес-центр
бизнес-школа
билль-брокер
бланк-ваучер
бланко-вексель
бланко-кредит
блок-полис
блок-схема
бонус-малус
брейк-форвард
бренд-менеджер
брокер-аквизитор
брокер-дилер
брокер-посредник
брокер-трейдер
бухгалтер-аудитор

В

ваучер-чек
веб-сайт
вейст-индекс
вендор-лизинг

2. platební karta pro firmy a její
zaměstnance
obchodní třída
obchodní poradenství
obchodní modelování
obchodní operace
podnikatelský záměr
obchodní portfolio
obchodní projekt
podnikový proces
obchodní smlouva
obchodní centrum
obchodní škola
burzovní makléř
poukázka
cizí směnka
bianco úvěr
sdružená pojistka
vývojový diagram
bonus a malus, bonus-malus
forwardový kontrakt
manažer obchodní značky
makléř-akvizitor
makléř dealer
makléř zprostředkovatel
trader
účetní auditor

voucherový šek
webová stránka
index příjmů
vendorový leasing

владелец-бенефициар

skutečný vlastník

Г

гарант-элемент

garanční složka

государство-рантье

stát rentiér

гоф-брокер

hlavní makléř

гоф-маклер

hlavní makléř

грант-эквивалент

grantový ekvivalent

грант-элемент

grantový prvek

Д

дата-вексель

směnka

дебет-нота

opravný daňový doklad (vrubopis)

дельта-коэффициент

koeficient delta

дельта-хеджирование

delta hedging

демиридж-лист

seznam poškození

димайз-чартер

dohoda o pronájmu lodě s posádkou

директ-кост

přímé náklady

директ-костинг

přímé náklady

директ-маркетинг

přímý marketing

директор-распорядитель

generální ředitel

договор-пари

sázková smlouva

договор-поручение

smlouva o zastoupení

Ж

жиро-система

systém bezhotovostních platebních metod

жиро-счет

žirový účet

журнал-ордер

účetní deník

З

завод-изготовитель

výrobní závod

затраты-выпуск

input-output model

затраты-эффективность

analýza efektivity nákladů

И

индекс-дефлятор

cenový deflátor

индент-агент

zprostředkující agent

инженер-резидент

rezidentní inženýr

интернет-аукцион

internetová aukce

интернет-банкинг

internetové bankovníctví

интернет-планшет

tablet

интернет-индустрия

internetový průmysl

интернет-портал

internetový portál

интернет-промоутер

internetový promotér

интернет-реклама

internetová reklama

интернет-страхование

pojištění přes internet, pojištění online

интернет-услуги

internetové služby

К

кавер-покрытие

pokrytí rizik

капитал-морковка

bonusové akcie

капитал-риск

venture kapitál

карго-план

nákladní plán

карточка-справка

karta zaměstnance

квази-кредит

kvaziúvěr

кейс-метод

případová studie

клиент-посредник

mediátor

клиринг-агент

clearingový agent

клиринг-банк

clearingová banka

койко-день

lůžkoden

компания-филиал

dceřiná společnost

консорциум-гарант

garanční konsorcium

конто-лоро

loro účet

конто-мета

společný účet

конто-сепарато	oddělený účet
конто-счет	běžný účet
кредит-гарантия	záruka za úvěr
кредит-ломбард	lombardní úvěr
кредит-мост	mostový úvěr
кредит-нота	credit linked note
кредит-револьвер	revolvingový úvěr
кросс-акция	cross akcie
кросс-коэффициент	korelační koeficient
кросс-курс	křížový kurz měny
кросс-лицензия	křížová licence
кросс-операции	křížové operace
кросс-условие	cross default
кросс-хедж	křížové zajištění
куази-деньги	kvazipeníze
купля-продажа	nákup a prodej

Л

лендинг-бизнес	úvěrový obchod
лид-менеджер	vedoucí manažer
листок-расшифровка	účetní rejstřík
ломбард-ставка	lombardní sazba
лоро-конто	účet loro

М

магазин-демзал	katalogový obchod
маклер-специалист	maklěř specialista
маркетинг-микс	marketingový mix
маркетинг-менеджмент	marketingový management
маркет-мейкер	market maker, tvůrce trhu
масс-медиа	masmédiá
медиа-маркетинг	media marketing
медиа-план	mediální plánování

микс-фонд

smíšený fond

Н

наряд-заказ

objednávka

номенклатура-ценник

nomenklatura a ceny materiálu

нюс-мейкеры

mediálně sledovaná osoba

нюс-релиз

tisková zpráva

О

офис-менеджер

vedoucí kanceláře

П

патент-аналог

analogický patent

пин-код

pin kód

письмо-запрос

písemná poptávka

письмо-ответ

písemná odpověď

письмо-отказ

dopis odmítnutí

планы-прогнозы

plánování a prognózy

поручение-наряд

objednávka přepravy

прайс-лист

ceník

пресс-кит

press kit

пресс-клиппинг

novinový výstřižek

пресс-релиз

tisková zpráva

претензия-требование

žádost o reklamaci

промо-каунтер

propagační stánek

промо-сайт

propagační webová stránka

профит-центр

ziskové středisko

проформа-счет

pro forma faktura

пут-опцион

opční prodej

Р

риск-менеджмент

risk management, zacházení s riziky

рынок-покупатель

kupující na trhu

рынок-продавец

prodejce na trhu

С

склад-магазин

prodejna cash and carry

скрип-дивиденды

poukázková dividenda

смарт-карта

čipová karta

собственник-абсентеист

nepřítomný vlastník

спот-курс

spotový kurz

спот-рынок

spot market

стандарт-кост

normované náklady

стоп-поручение

stop-příkaz

стоп-цена

stop cena

страна-донор

dárcovský stát

стэлс-компания

skrytá firma

счет-подтверждение

potvrzující faktura

счет-проформа

pro forma faktura

счет-спецификация

specifikace účtu

счет-фактура

faktura

Т

тара-оборудование

balící prostředky

телефон-автомат

telefonní budka

траст-агент

svěřenský správce

траст-бизнес

svěřenství

траст-компания

svěřenská společnost

траст-фонд

svěřenský fond

трансфер-агент

transferní agent

Ф

файл-сервер

souborový server

фактор-банк

faktoringová banka

фактор-компания

faktoringová společnost

фактор-фирма

faktoringová společnost

фактура-спецификация

specifikace na faktuře

фирма-нерезидент

nerezidentní společnost

фирма-производитель

výrobní firma

форвард-рынок

termínový trh

фракто-аванс

záloha za přepravu

Ц

цена-франко

franko cena

Ч

чартер-партия

smlouva o nájmu/provozu lodí

чек-каунтер

platební příkaz na pobočce

чек-расписка

voucherový šek

человек-реклама

živá reklama

Ш

штаб-квартира

ústředí

штрих-код

čárový kód

Э

экспресс-груз

expresní přeprava

этикет-пистолет

etiketovací pistole

Závěr

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo vytvoření rusko-českého slovníčku těsného přístavku v odborné ruštině. Práce byla rozdělena na teoretickou a praktickou.

V teoretické části bylo stručně poukázáno na syntax jakožto velmi důležitou disciplínu lingvistiky. Byla rozdělena z hlediska metodického na základě větněčlenské teorie či teorie valenční. Následně byly představeny její větné výrazy (větné členy) a jakožto větný člen byl prezentován i přístavek, jinými slovy apozice, a ten byl v práci popsán z pohledu českého jazyka a ruského jazyka. Existuje několik jeho definic. Jak bylo zjištěno, přístavek je považován za druh shodného přívlastku, avšak není vyjádřen přídatným jménem, ale podstatným a jeden z výrazů bývá vždy obecnější a rozšiřuje významově užší výraz.

Po prostudování všech materiálů bylo zjištěno, že v ruském jazyce se přístavek používá daleko častěji než v češtině a vytváří i odborné termíny. Upřesňuje vlastní jména, kvalitativně charakterizuje osoby a předměty. Z pravopisného hlediska rozlišujeme přístavek volný a těsný. Volný přístavek stojí za řídicím slovem a odděluje se čárkou. Volný přístavek je možné připojit za pomoci spojovacích výrazů – *особенно, именно, как например* apod. Podle významu ho lze rozdělit na hodnotící, shrnující, konkretizující atd. Na rozdíl od volného přístavku stojí těsný přístavek za řídicím slovem a neodděluje se. V ruštině je ve většině případů připojen spojovníkem, pokud je těsný přístavek připojen před řídicím členem, spojovník se nepoužívá.

V další kapitole teoretické části byly představeny možné metody překladu, mezi které se řadí mimo jiné adaptace, velmi častá metoda kalkování, tzn. doslovným překladem. Další možnou metodou je transkripce či transliterace. V této části byly také ukázány principy překladu v závislosti na formě, obsahu či systému.

V praktické části je popsáno, jakým způsobem byl vytvořen daný slovníček těsných přístavků. Vzhledem k prolínání oblastí se slovníček vztahuje k oblasti ekonomické a finanční, dále pak k oblasti účetnictví. Dané termíny byly excerpovány z odborných slovníků a učebnic. V této části práce jsou charakterizovány také způsoby

překladu ruských přístavkových spojení do českého jazyka. Poté je zařazen samotný slovníček.

Резюме

Название бакалаврской работы – Необособленное приложение в русской лексике экономической области. Целью настоящей работы является создание русско-чешского словаря необособленных приложений в выбранной области языка. Работа разделена на две части – теоретическую и практическую.

В начале теоретической части настоящей бакалаврской работы говорится о синтаксисе. Речь идет о том, чем синтаксис занимается и о возможностях его распределения с методологической точки зрения. Также в работе охарактеризованы члены предложения.

Одним из членов является приложение, или же аппозиция. В настоящей работе говорится отдельно о приложении в чешском языке и о приложении в русском языке.

По мнению, в частности, русских лингвистов приложение является разновидностью согласованного определения. Оно выражено именем существительным, которое согласуется с определяемым словом в падеже, роде и числе. Его цель – уточнять определяемое слово или выражать отношение сходства. Приложение может выражать качественную характеристику предмета, социальную принадлежность, профессию, национальность или уточнять собственные имена (географические названия, названия газет и т. п.)

Приложение можно разделить с методической или с грамматической точки зрения на приложение обособленное и необособленное. Обособленное приложение может стоять за определяемым словом. В таком случае приложение отделяется запятой. Также может быть введено выражениями *как, именно, как например, в том числе* и т. п.

Необособленное приложение стоит перед определяемым словом. В таком случае оно связывается с определяемым словом с помощью дефиса. Если приложение стоит за определяемым словом, дефис не употребляется. Во многих

случаях необособленное приложение с определяемым словом представляет собой научный термин.

В конце теоретической части сжато описаны возможности перевода. В работе упоминаются разные методы перевода, в том числе транслитерация, транскрипция, калькирование и т.п.

В практической части бакалаврской работы описывается создание словаря необособленных приложений. В первую очередь надо было выбрать области исследования. Наконец были выбраны области экономики, финансов и бухгалтерии. После этого надо было просмотреть профессиональные словари и учебники и выписать необособленные приложения, поставить их в алфавитном порядке и перевести данные термины на чешский язык. Термины были переведены с помощью калькирования, транслитерации с английского. Некоторые выражения в чешском языке не употребляются, в таких случаях надо было посмотреть значения терминов и в других языках, чтобы разобраться и как можно лучше перевести на чешский.

Существенной составной частью практической части работы является сам словарь русских необособленных приложений и их чешских эквивалентов.

Seznam literatury a zdrojů

Akademická příručka českého jazyka. Vyd. 1. Praha: Academia, 2014.

Bauer, J. – Grepl, M.: *Skladba spisovné češtiny*. Vyd. 3. Praha: SPN, 1980.

Bolšoj buchgaltěrskej slovar 10000 terminov. Dostupné z:

http://web.krao.kg/1_buchuchet-finansy/0_pdf/2.pdf [cit. 2018-04-04]

Boříková, A.: *Někotoryje sintaktičeskije osobennosti russkich i češskich formulov*. Brno, 2013. Dostupné na https://is.muni.cz/th/251090/pedf_m/diplomova_prace.pdf [cit. 2018-04-03]

Český-jazyk.cz: *Teorie valence*. Dostupné z: <http://www.cesky-jazyk.cz/slovnicek-pojmu/valencni-syntax/#axzz5CNo8eA1v> [cit. 2018-04-05]

Čumakova, J. A.: *Semantičeskaja struktura priloženij v russkom jazyke*. Elec, 2001.

Dostupné z: <http://www.dslib.net/russkij-jazyk/semanticheskaja-struktura-prilozhenij-v-russkom-jazyke.html> [cit. 2018-04-02]

Jevgrafova, S.: Sintaksis i semantika v punktuacii. In: *Russkij jazyk*. Moskva, No. 14.

Dostupné z: <http://rus.1september.ru/article.php?ID=200401403> [cit. 2018-04-08]

Hirschová, M.: Základní syntaktické pojmy. In: *Studie k moderní mluvnici češtiny. 7. Kapitoly ze syntaktologie češtiny*. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, s. 20-34.

Hlavsa, Z.: Přístavkový vztah a popis české skladby. *Slovo a slovesnost*. Praha, č. 3, s. 186-192. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3112> [cit. 2018-04-05]

Hucl, V. – Hutarová, M.: *Ruská obchodní korespondence*. Vyd. 2. Praha: EKOPRESS, s. r. o., 2002.

Kyselá, M.: *Ruská skladba I. část*. Vyd. 1. Ostrava: Pedagogická fakulta v Ostravě, 1987.

MRÁZEK, R. – BAUER, J. – ŽAŽA, S.: *Příruční mluvnice ruštiny pro Čechy: D2. Skladba 2.*, Vyd. 2. Praha: SPN, 1979
Přivratská, K.: *Přístavek v ruštině v porovnání s češtinou*. Brno, 2016. Dostupné z:
https://is.muni.cz/th/425626/ff_b/Bakalarska_prace.pdf [cit.2018-04-09]

Rajzberg, B. A. – Lozovskij, L. Š. – Starodubceva, E. B.: *Sovremennyj ekonomičeskij slovar*. Dostupné na http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_67315/ [cit. 2018-04-02]

Šachmatov, A. A.: *Sintaksis ruskogo jazyka*. Moskva, 2001. Dostupné z:
<http://lib.agu.site/upload/iblock/716/The%20syntax%20of%20the%20Russian%20language.pdf> [cit. 2018-04-15]

Špačková, S.: *Rusko-česká textová a jazyková ekvivalence propriální lexika*. Brno, 2016. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/180135/ff_d/Disertace.pdf [cit. 2018-04-09]

Uličný, O.: K metodologii zpracování syntaxe věty v moderní mluvnici češtiny. In: *Studie k moderní mluvnici češtiny. 7, Kapitoly ze syntaktologie češtiny*. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, s. 13-19.

Ústav pro jazyk český AV ČR. *Internetová jazyková příručka*. Dostupné z:
<http://prirucka.ujc.cas.cz/> [cit. 2018-04-13]

Internetové zdroje

klerk.ru/slovar/bus/ [online]. [cit. 2018-04-02]. Dostupné z: klerk.ru/slovar/bus/

dic.academic.ru/contents.nsf/business/ [online]. [cit. 2018-04-02]. Dostupné z:
dic.academic.ru/contents.nsf/business/

klerk.ru/slovar/fin/ [online]. [cit. 2018-04-03]. Dostupné z: klerk.ru/slovar/fin/